

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, ט"ו אב התשפ"ו

חולין צ' – גיד הנשה של עולה, לשון גוזמא, ירך אחת או שתיים

שאלות:

1. ירוחם כהן קיבל במתנה ירך של קרבן חטאת, מה הוא אמור לעשות עם גיד הנשה שלה?

הקרבת גיד הנשה של עולה

- בסוף הדף הקודם הגמרא ניסתה להסביר מה החידוש של התנא של המשנה, שאמר שאיסור גיד נוהג בקרבנות מוקדשים, הגמרא אמרה שהחידוש הוא, שאיסור גיד חל על איסור מוקדשים, בגלל שהוא חמור שהוא נוהג בבני נח.
- הגמרא מקשה שזו סברת רבי יהודה, ומשנתינו אינה כרבי יהודה כי היא אומרת שאיסור גיד נוהג בשתי הירכיים. וגם לא שמענו שרבי יהודה אומר שאיסור גיד יחול על איסור מוקדשים שהוא איסור חמור שיכול להביא לכרת, אלא רק על איסור קל של טומאה?
- לכן הגמרא מביאה הסברים נוספים למה איסור גיד הנשה חל על בהמת מוקדשים למרות שהקדשת הבהמה קודמת לאיסור הגיד:
 - הסבר ראשון (בכור): מדובר בבהמת חולין מבכרת שהעובר שלה מתקדש בקדושת בכור רק ברגע יציאתו מרחם אמו. לכן איסור גיד הנשה שנוצר בעובר קודם לכן, בהנחה שהוא נוהג בשליל קדם לקדושת הבכור, או ששניהם חלו ביחד בלידה.
 - הסבר שני (ולדות קדשים): התנא של המשנה סובר שולדות קדשים מתקדשים רק בשעת לידתם ("בהווייתן הן קדושים") כמו בבכור, ולכן איסור גיד הנשה שחל בעובר במעי אמו קדם לקדושה, או ביחד בלידה.
 - הגמרא מביאה מחלוקת לגבי גיד הנשה של קרבן עולה:
 - רבי חייא בר יוסף סובר שאיסור גיד הנשה נוהג רק בקדשים שנאכלים (חטאת, אשם, שלמים), ולא בקדשים שאינם נאכלים (עולה). רבי יוחנן סובר שהאיסור נוהג בכל הקדשים. והגמרא מבארת את המחלוקת הזו, במספר אפשרויות:
 - רב פפא אומר שהם לא באמת חלוקים, אלא שרבי חייא בר יוסף אמר שאין איסור להעלות את הגיד של העולה למזבח, ורבי יוחנן דיבר על איסור אכילה שנוהג בכולם, ולוקים עליו.
 - בלשון השניה של רב פפא, רבי חייא בר יוסף אמר שאין חובה לחלץ את גיד הנשה, לפני שמעלים את קרבן העולה למזבח, ורבי יוחנן אמר שאסור להעלות את הגיד של העולה למזבח בפני עצמו, במקרה שהוא פרש מהירך.
 - רב נחמן בר יצחק אומר שהם חלוקים בשאלה האם מותר להעלות ולהקריב את גיד הנשה כשהוא מחובר לירך הקורבן על גבי המזבח, שרבי יוחנן סובר שמצוה לחלצו, או שאסור להעלותו אפילו עם הירך ביחד. שה מתאים לדעת רבנן במחלוקת התנאים בבב"יתא כדלקמן:

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **רבי סובר** שהפסוק "וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ" מרבה את גיד הנשה וגם את שאר הגידים הכשרים והעצמות והקרניים להקרבה כל עוד הם מחוברים לבשר. והפסוק שאומר "וְעָשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהָדָם" בשר ודם דווקא, ממעט שאם פרשו מהבשר, או הגיד פרש מהירך, אסור להקטירם.
- **חכמים חולקים** וסוברים שגם אם הגידים הכשרים פרשו, מקטירים אותם, אבל בגיד הנשה שהוא אסור, הם לומדים מהפסוק "מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וְלַעֲוֹלָה וְלִשְׁלָמִים" שלא מקריבים על המזבח דבר שאסור באכילה לישראל, ולכן גיד הנשה אסור בהקרבה אפילו כשהוא מחובר.
- רבי** כאמור **חולק** וסובר שהגיד הוא כמו החלב והדם שעולים למזבח למרות שהם אסורים באכילה והפסוק ממעט טריפה, אבל **חכמים** אומרים שחלב ודם שונים, כי התורה בפירוש ציוותה שהאימורים יעלו למזבח.
- **רב הונא אמר** שאת גיד הנשה של עולה לא מקריבים כי הוא לא נחשב "מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל", אלא מעלים את הירך כשהיא שלמה לראש המזבח (כדי לנהוג כבוד בקורבן, זה לא ראוי להעלות למזבח ירך חתוכה, זה נלמד מהפסוק: "הַקְרִיבֶהוּ נָא לְפָחֶתְךָ"), ושם חולצים את הגיד ומטילים אותו ל"תפוח" (שזו ערימת האפר שבמרכז המזבח). ובקרבנות אחרים זורקים את הגיד כפסולת, לאמת המים שבעזרה, כי הוא לא ראוי לאכילה.

2. גלעד אמר שהמגדל של עזריאלי מגיע לשמים, האם הוא שקרן?

לשון גוזמה

- בעקבות הזכרת התפוח של המזבח, הגמרא ציטטה מהמשנה במסכת תמיד שלפעמים היו על התפוח של המזבח "שלוש מאות כור אפר", **רבא אומר** שזו לשון גוזמה, שאף פעם לא באמת הגיעו לכמות כל כך גדולה, וכן מה שנאמר שהשקו את התמיד בכוס של זהב זו גוזמה, כי לא מדובר דווקא על כוס של זהב.

▪ **רבי אמי אומר** שלשון הואי, שהיא לשון הדיוט שאינה מדוקדקת, למרות שאין כוונה לשקר, היא קיימת בתורה, בנביאים ובחכמים:

- **בתורה**: בדברי המרגלים "עַרְיָם גְּדֹלֹת וּבְצֻרֹת בְּשָׁמַיִם", הן לא באמת בשמים.
- **בנביאים**: אצל אדוניה, שרצו לומר שהיה רעש גדול של ההמון כתוב, "וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ לְקוֹלָם".
- **בחכמים שמואל** ציטט שלושה מקורות: בתפוח המזבח (300 כור), בגפן של זהב שהייתה בפתח ההיכל שהיו מתנדבים ענבים של זהב ותולים בה, שנצרכו 300 כהנים לפנותה, ובפרוכת המקדש בבית ראשון שהייתה בגובה 40 אמה על רוחב 20 והייתה מאד כבדה שנצרכו 300 כהנים להטבילה כשנטמאה.

3. אסא חתך את ירך שמאל של הכבשה, האם צריך לנקר אותה מהגיד?

ירך אחת או שתיים

- הגמרא **אומרת** שדעת התנא במשנתנו שאמר שאיסור גיד הנשה נוהג בשתי הירכיים היא לא כדעת **רבי יהודה** בברייתא שסובר שהאיסור נוהג בירך אחת בלבד, והדעת מכרעת שהיא ירך של ימין.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
הגמרא מבררת האם לרבי יהודה ברור בוודאות שאיסור הגיד הוא בירך ימין בלבד, או שמא הוא מסתפק בזה. ולפי זה נפרש שהדעת מכרעת, או שהכוונה שהדעת נוטה.

- הגמרא מנסה להביא ראיה מברייטא של קרבן פסח: הברייטא **אומרת** שעצמות וגידים של קרבן פסח הראויים לאכול וכל מה שיותר, נשרפים בט"ז בניסן משום נותר. והשאלה היא למה לא אוכלים את הגידים והעצמות שראויים לאכילה, לכן **רב חסדא מסביר** שמדובר בגיד הנשה לפי **רבי יהודה** שאומר שרק אחד הגידים אסור:
 - לכן אם נאמר **שרבי יהודה** מסופק איזה גיד אסור – מובן למה חייבים לשייר ולשרוף את שני הגידים (כי כל אחד מהם ספק אסור וספק נותר).
 - אבל אם **רבי יהודה** בטוח שירך ימין אסורה וירך שמאל מותרת – למה לא יאכל את הגיד המותר של שמאל ויזרוק את הגיד האסור של ימין מיד לאשפה?
- **רב איקא בר חנינא** דוחה את הראיה: ייתכן **שרבי יהודה** בטוח שרק ירך ימין אסורה, אלא שמדובר במקרה שהוכרו שני הגידים בהתחלה אבל אחר כך התערבו זה בזה, ולכן מחמת הספק נשרפים שניהם בט"ז בניסן.

והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.